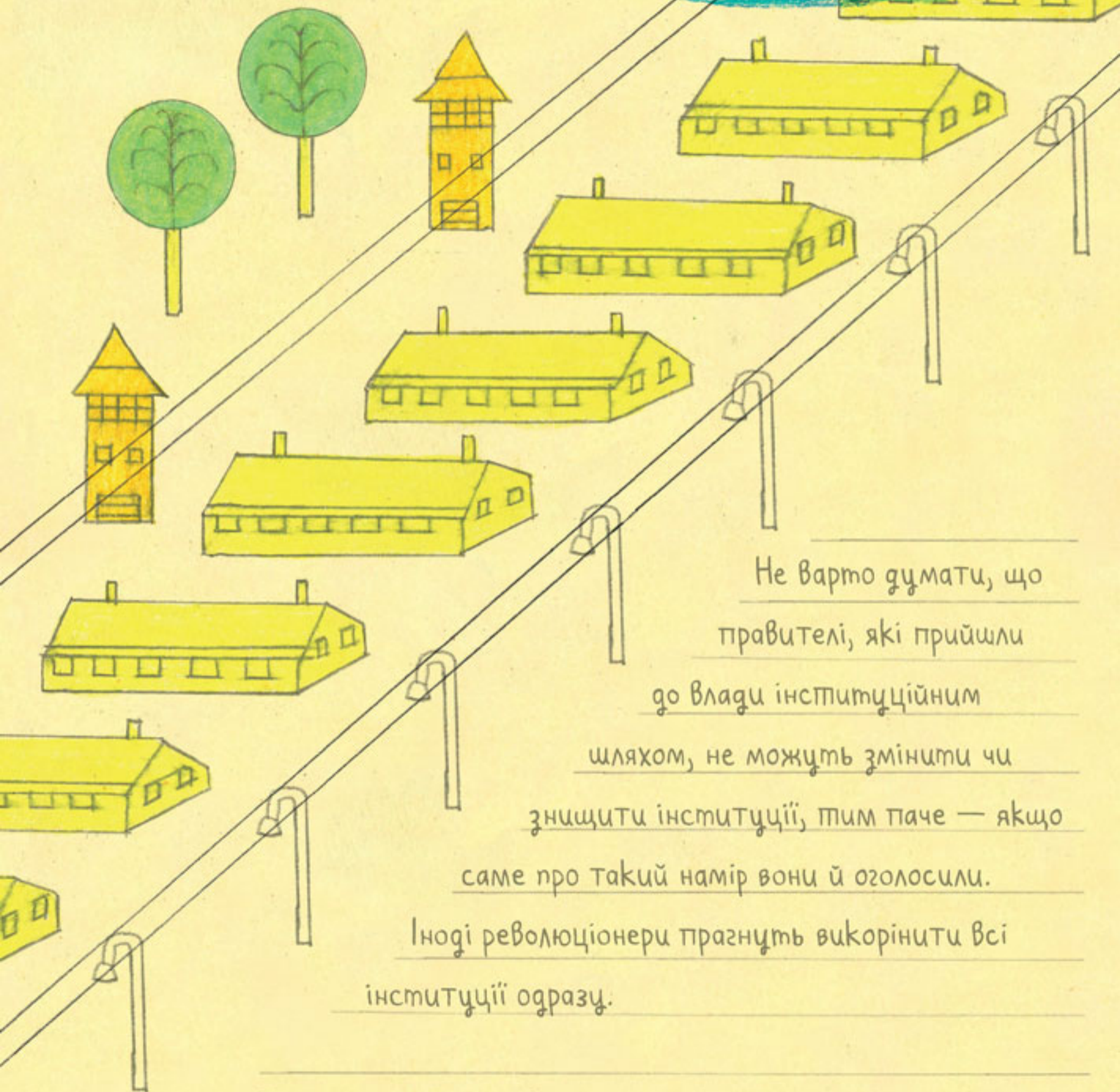

Ми схильні вважати, що інституції автоматично встоять навіть під безпосереднім ударом. Саме цієї помилки припустилася частина німецьких євреїв, коли Гітлер і нацисти сформували уряд. Так, 2 лютого 1933 року провідна газета німецьких євреїв опублікувала статтю, де висловлювалася така хибна впевненість:

Ми не поділяємо думку, що пан Гітлер і його друзі, отримавши нарешті владу, якої так довго прагнули, втілять у життя пропозиції, про які пишуть [нацистські газети]; вони не стануть зненацька позбавляти німецьких євреїв конституційних прав, закривати їх у гетто, віддавати на поталу заздрісним і вбивчим інстинктам натовпу.

Вони не можуть зробити цього через низку важливих стримувальних факторів... і явно не хочуть ступати на такий шлях. Коли та чи інша сила очолює провідну європейську державу, сама ця позиція спонукає до етичного самовдосконалення й відмови від попередніх заяв, зроблених під час перебування в опозиції.

Багато розумних людей міркували так
у 1933 році та міркують зараз.

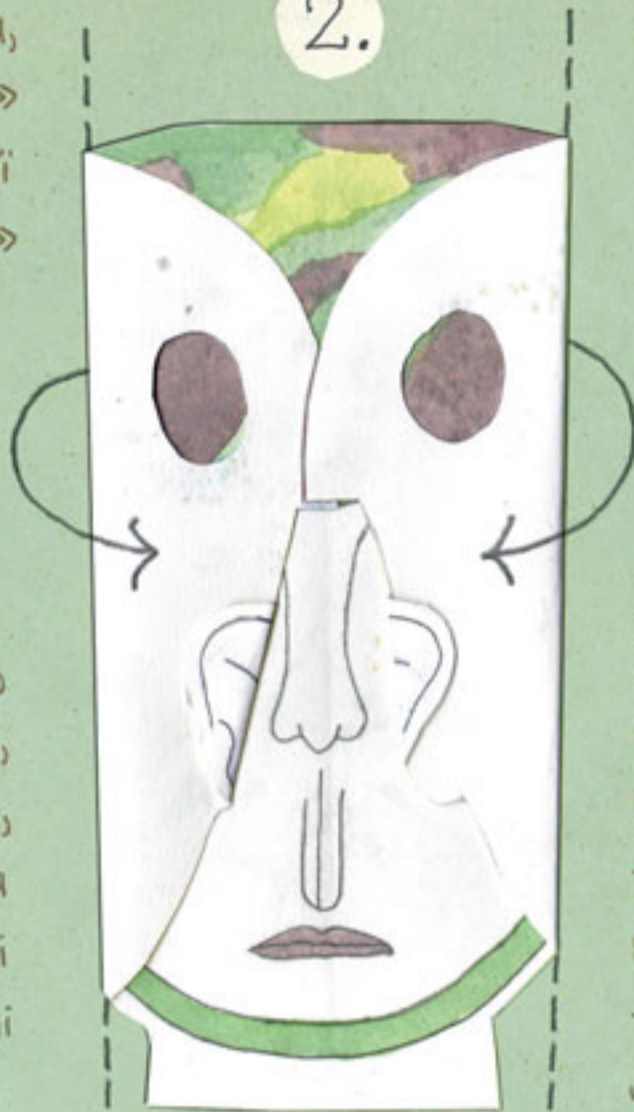
Не варто думати, що
правителі, які прийшли
до влади інституційним
шляхом, не можуть змінити чи
знищити інституції, тим паче — якщо
саме про такий намір вони й оголосили.
Іноді революціонери прагнуть викоринити всі
інституції одразу.

Так діяли російські більшовики.

Спочатку збройні групи підважують політичний лад,
згодом — повністю трансформують його.

2.

Праві екстремісти, як-от «Залізна гвардія» в міжвоєнній Румунії чи «Схрещені стріли» в Угорщині того ж часу, залякували своїх конкурентів. Нацистські штурмові загони виникли як групи озброєної охорони, які під час зустрічей, де виступав Гітлер, звільняли приміщення від його опонентів. Ці парамілітарні групи, відомі під назвами СА й СС, створили атмосферу страху, яка допомогла нацистській партії здобути перемогу на парламентських виборах 1932 й 1933 років. У Австрії 1938 року саме місцеві загони СА швидко скористалися відсутністю звичної влади й почали грабувати, бити та принижувати євреїв, тим самим змінюючи правила ведення

політики й готуючи ґрунт для захоплення влади нацистами. СС забезпечували роботу німецьких концентраційних таборів — зон беззаконня, де звичні правила не діяли. Під час Другої світової війни есесівці

розширили простір беззаконня, уперше створений ними в концтаборах, на цілі європейські країни, окуповані Німеччиною.

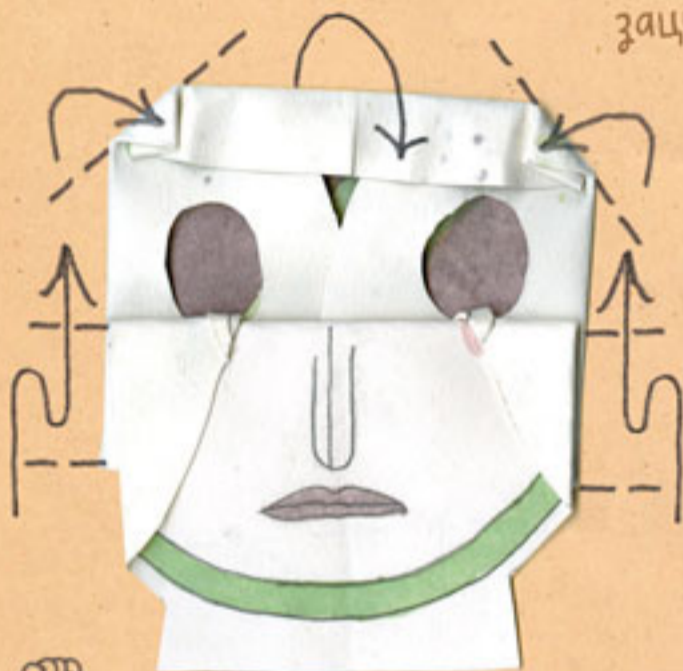
Загони СС постали як організація поза законом, перетворилися на організацію, яка перебувала над законом, і врешті стали організацією, яка знищила закон.

У США, де федеральний уряд залучає найманців до ведення війн, а уряди штатів платять корпораціям за організацію роботи в'язниць і таборів для інтернованих осіб, використання насильства вже значною мірою перейшло в приватні руки.

Що стало новиною в 2016-му, то це кандидат у президенти, який видаляв опонентів з аудиторії за допомогою особистої охорони, а також заохочував присутніх виводити геть тих, хто висловлював незгоду з ним.

3.

У таких випадках протестувальника спершу зацітківували осудливими криками, тоді фанатично гукали

«США»,

а потім — змушували незгодного піти. На одній зустрічі з виборцями кандидат у президенти сказав: «Там ще хтось лишився. Мабуть, виведіть їх. Виведіть їх».

4.

У відповідь на цю репліку наповп спробував вивести геть людей, яких запідозрили в несхваленні, не перестаючи скандувати: «США». Кандидат прокоментував: «Правда, це краще за звичайну нудну зустріч? Як на мене, це весело». Колективне насильство мало трансформувати політичну атмосферу — і задум спрацював.

Британці не здобули суттєвих перемог і не мали серйозних союзників. Вони вступили у війну, щоб підтримати Польщу; тепер здавалося, що це безнадійна справа. Нацистська Німеччина та СРСР, її спільник, панували на континенті. У листопаді 1939 року Радянський Союз вторгся до Фінляндії, розпочавши з бомбардування Гельсінкі. Відразу після вступу Черчілля на посаду Радянський Союз окупував і анексував три балтійські держави: Естонію, Латвію та Литву. Сполучені Штати на той момент не брали участі у війні.

Адольф Гітлер не відчував особливої неприязні до Великої Британії чи імперії, якою вона володіла; він збирався поділити світ на сфери інтересів. Гітлер очікував, що після поразки Франції Черчилль погодиться на його умови. Черчилль цього не зробив. Він повідомив французам: «Якими б не були дії Франції, ми ніколи не припинимо боротися».

У червні 1940 року Черчилль сказав британському парламенту, що «битва за Британію ось-ось розпочнеться». Німецька авіація (люфтваффе) взялася бомбардувати британські міста. Гітлер сподівався, що це змусить Черчілля підписати договір про перемир'я, але помилився. Пізніше Черчилль назвав кампанію авіаударів «часом, коли і життя, і померти було однаково гарно». Він говорив про «стійкий і незворушний характер Великої Британії, який я мав честь представляти». По суті, саме завдяки Черчіллю британці вирішили, що вони горда нація, готова спокійно протистояти злу.

Інші британські політики, спершись на підтримку громадської думки, виступили б за завершення війни.

Черчилль натомість не здавався, надихав інших і зрештою переміг.

Повітряні сили Великої Британії (у тому числі два польських ескадрони й низка інших іноземних пілотів) стримали люфтваффе. Без контролю над небом навіть Гітлер не міг уявити морського вторгнення у Великобританію.

Черчилль зробив те, чого не зробили інші. Замість поступатися заздалегідь він змусив Гітлера змінити плани.

Основна стратегія Німеччини полягала в тому, щоб викоринити будь-який опір на заході, а тоді, зрадивши Радянський Союз, вторгнутися до нього й колонізувати західні території держави. У червні 1941-го, ще ведучи війну з Великою Британією, Німеччина напала на свого партнера — СРСР.

Після цього Берлінц довелось битися на два фронти, а Москва й Лондон несподівано стали союзниками.

У грудні 1941 року Японія здійснила бомбардування американської військово-морської бази Перл-Гарбор на Гавайях,

і Сполучені Штати вступили у війну.

Аналізуйте.

Дошукуйтеся правди самостійно. Читайте більше розлогих статей. Допоможіть журналістським розслідуванням, підписавшись на друковані ЗМІ. Не забувайте, що мета деяких розміщених в інтернеті матеріалів — нашкодити вам. Знайдіть сайти, які аналізують пропагандистські кампанії (деякі з них — закордонні). Відповідально ставтеся до того, яку інформацію передаєте іншим.

«Що таке правда?» Іноді це запитання ставлять тоді, коли нічого не хочуть робити. Тотальний цинізм дає нам змогу почуватися досвідченими й незаангажованими — навіть якщо нас разом із співгромадянами засмоктує трясовина

анатії.

Саме здатність помічати й розуміти факти робить вас індивідом, а колективна довіра до загальновідомих істин дозволяє нам бути суспільством.

Індивід, який дошукується правди, є також громадянином, що будує. Лідер, який не любить таких шукачів, — потенційний тиран.

У 2016 році кандидат у президенти США заявив каналу,

який є рушпором російської пропаганди, що американські «ЗМІ продемонстрували виняткову нечесність». Він забороняв багатьом журналістам відвідувати свої зустрічі з виборцями й неодноразово розпалював у своїй аудиторії ненависть до представників ЗМІ. Подібно до лідерів авторитарних режимів, він обіцяв обмежити свободу слова законами, які не дозволяють критикувати владу.

Обійнявши президентську посаду, він називав факти, які йому не подобалися, «брехнею», а журналістів — «ворогами народу» (так чинили колись Гітлер і нацисти). Нацисти говорили про «брехливу пресу», той президент — про «фейкові новини». Краще склалося в згаданого президента з інтернетом — джерелом, звідки він брав хибну інформацію, яку поширював

серед мільйонів людей.

Сенсаційна публікація електронних листів, вдало приурочена до президентської кампанії 2016 року, також була потужною формою дезінформації. Написане в певній ситуації має сенс лише в її контексті. Сам факт виривання слів із початкового контексту й перенесення в інший — уже фальсифікація.

Гірше того: коли засоби масової інформації почали висвітлювати публікацію електронних листів так, наче це новини, вони зрадили свою місію. Мало хто з журналістів доклав зусиль, щоб зрозуміти, чому в той чи інший момент люди щось сказали або написали. Повідомляючи про порушення конфіденційності як про новини, ЗМІ дозволили відволікти свою увагу від справді важливих подій.

Наш потяг до таємниць, на думку Арендт, має небезпечний політичний аспект.

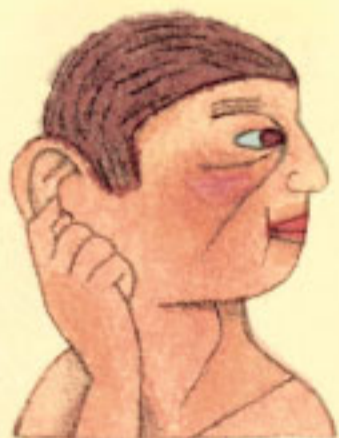
Тоталітаризм скасовує різницю між приватним і публічним не лише з метою позбавити людей свободи, а й для того, щоб вивести суспільство із зони нормальної політики та наблизити до теорій змови.

Ми перестаємо встановлювати факти й створювати інтерпретації — нас спокушає цявлення про приховану реальність і темні змови, якими все пояснюється.

Сьогодні найкращі між наших журналістів уже розуміють ситуацію, проте за час, що минув, мільйони американців звикли поринати в конспірологічні безодні замість того, щоб аналізувати факти.

Як ми побачили на прикладі з електронними листами, цей механізм працює навіть тоді, коли оприлюднене не становить інтересу. Новиною стає сам акт розкриття інформації, яка раніше була конфіденційною. (Прикметно, що новинарні ЗМІ суттєво програють тют модній і спортивній журналістиці. Журналісти, які пишуть про моду, знають, що в роздягальнях моделі знімають одяг, а спортивним репортерам відомо, що спортсмени миються в душовій при роздягальні, однак ані ті, ані інші представники преси не дозволяють приватному витіснити публічну історію, яку вони мають висвітлити.)

Виявляючи жваву цікавість до питань сумнівної актуальності тоді, коли від нас цього хочуть тирани, олігархи й агенти спецслужб, ми беремо участь у руйнуванні власного політичного ладу. Безумовно, може видатися, що ми просто діємо так само, як інші. Це правда; Арендт писала, що саме так суспільство

перетворюється на «юрбу». Як вирішити цю проблему? На індивідуальному рівні — убезпечивши свої комп'ютери; на колективному — наприклад, через підтримку правозахисних організацій.